

Konferencia az egykor volt győri textiliparról

Dobos Emese

HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Világgazdasági Intézet
Budapesti Corvinus Egyetem Globális Tanulmányok Intézete

Bors Anikó

Albertfalvi Cérnázó Kft.

A Győr-Moson-Sopron Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara székháza adott otthont 2025. február 20-án a *Volt egyszer egy textilipar* című konferenciának. Az előadások mellett kerekasztal-beszélgetések, gyárlátogatás és egy kiállítás is színesítették a programot, ami során a szervezők által összeállított *Győr Textilipara Napjainkig* című kiadványt is bemutatták.

Fotó: Csapó Balázs

hogy korábban a szegmens méltányos megélhetést biztosított az ebben foglalkoztatottaknak, ugyanis fiatalon ideköltözve és frissen elhelyezkedve is önellátó tudott lenni.

„Budapest után Győr a második textilipari központ volt az 1920-as években, az 1980-as években is 12 ezer főt foglalkoztatott, majd a rendszerváltás után tűnt el fokozatosan” – emelte ki **Miklós Lajos**, a Győri Ipartörténeti Alapítvány elnöke a textilipar helyi súlyát.

Köszöntők

Fotó: Csapó Balázs

„Ma már semmi nyoma annak, hogy Győr városában világhírű textilipar volt” – hangzott el **Némethné Hajba Terézia**, a Rejtő korábbi igazgatójának, az esemény főszervezőjének megnyitó beszédében. Győr textilipari nagyváros volt: hat gyár helyett mostanra azonban már csak kettő működik. A helyi textilszakképzés fellegvárát is bezárták, miközben a helyi iparág a nemzetközi termelésben is

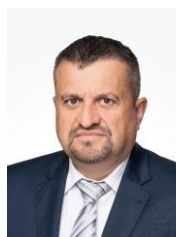
aktív szerepet töltött be és minden kontinensen megtalálhatóak voltak az itt készült textilipari termékek: Japánba zsebkendőket, Afrikába katonaruhát exportáltak a helyi vállalkozások. Bár az ipartörténeti és textilipari múzeum létrehozása még várat magára, az iparágához kötődők elkötelezetten tesznek azért, hogy a textilipari hagyományokat aktívan őrizzék.

Fotó: Csapó Balázs

Amellett, hogy korábban Győr a legmodernebb textilipari üzemeknek adott otthont, **Pintér Bence**, a város polgármestere elmondta, hogy a győriek fele ebben az iparágban dolgozott, a textilipari cégek pedig nem csak munkahelyet nyújtottak a helyieknek, hanem közösséget is. Kiemelte, hogy bár a történelem során a válsághelyzeteket Győr jól kezelte, mostanra mégis megálltak a gépek. „A tudás, a hagyományok átadása miatt vagyunk ma itt” – mondta, biztosítva a jelenlévőket arról, hogy a városban erősen elkötelezett a textilipari hagyományok őrzése és egy múzeum létrehozása mellett.

Molnár Albert, a kamara Győri Térségi elnöke a város identitáskeresését emelte ki köszöntőjében, amelynek során Győr kereskedővárosból vált iparvárossá. Ebben pedig fontos szerepe volt a textiliparnak. A már említett hat cégre épült a győri polgárság. Hangsúlyozta az iparágban dolgozók összetartását, továbbá azt is, hogy az itt készült termékeket kitűnő minőség és érték fémjelezte. Személyes példáján keresztül is megerősítette azt,

Előadások

„A fejlettség és a textilipar szigorú összhangban van egymással” – állapította meg **Szabó Rudolf**, a Rejtő Sándor Alapítvány elnöke *A textil- és száltechnológia alakulása Európában, Magyarországon a XX. században és napjainkban* címmel tartott előadásában, ugyanis az iparosítás a textiliparral indult el. Európában a napóleoni zárlat miatt fejlesztették a textilipart, ami azonban mostanra főként Ázsiában koncentrálódik. Elmondta azt is, hogy míg korábban Győr a gépgyártás központja volt, ehhez az iskolák, a gépgyártás és az erős üzemek hármására van szükség. Lendülettel előadása során Szabó hangsúlyozta a textilipar művészi és funkcionális vonulatát és kiemelte azt is, hogy több tucat új elvárás jelentkezett a közelmúltban a textiliákkal kapcsolatban: „hatalmas lehetőség és váltás van a száltechnológiában.” Áttekintést nyújtott a globális trendekről is, amelyek alapján kijelenthetjük, hogy exponenciálisan nőtt a szálgyártás és egyre nagyobb szeptet hasít ki a poliészter a ruházati gyártás során használt szálanyagok közül. Kitért arra is, miszerint a textilfejlesztések szívesen merítenek ötletet a bionikából, továbbá a kender kapcsán hangsúlyozta: „keresett lenne és menne, csak feladtuk ezt a kultúrát!” A szakember a könnyűszerkezetekben és a szénszálakban rejlő potenciál ismertetése után a könnyűipar terminológiájáról is említést tett, miszerint lejáratos fogalom, hogy „könnyű munka, kis pénz – miközben a száltechnológia egy kicsit több, mint felvarni egy zsebet” – emelte ki. Kitért napjaink egyik legnagyobb kihívására, a fenntarthatóságra is: „A műanyagnak egy hibája van: Könnyen, gyorsan és olcsón készítik, és mindent eláraszt hulladékkal és az egészségünkre ártalmas mikrorészecskékkal. Valami kultúrát is hozzá kellene tenni, hogy az újrahasznosítás is megoldott legyen” – hangsúlyozta.

Cserhalmi Zoltán *A hazai textilipar egyik fellegvára: Győr* című előadásában Győr textiliparának történetét tekintette át, a XVIII. századi kezdetektől napjainkig. A modern kori textilipari központ létrejötté Zechmeister Károly

Fotó: Csapó Balázs

polgármestersége idején következett be. A történész kiemelte a „modellváltó város” jelenségét, amely a korábbi kereskedelmi centrumról áttért az iparvárossá válás útjára, hisz a jó helyi infrastruktúra ideális az iparosításhoz és a külföldi tőke Győrbe csalogatásához. Az 1900-as évek elején hat nagy textilgyárat alapítottak itt, többnyire zöldmezős beruházások keretében. Az igazi felfutás a két világháború között indult be: az itt megtelepülő cégek kétharmada a textiliparban volt aktív. Jelentős volt a női munkaerő foglalkoztatottsága: számos esetben a textiliparban dolgozó nők voltak a családfenntartók. 1948 után minden 100 fő felett foglalkoztató üzemet államosítottak, a rekonstrukció időszaka során, a modernizálás égisze alatt szovjet szövőgépek megvásárlására kötelezték a cégeket, de a munkakörülmények egyre kedvezőtlenebbek lettek. „A rendszerváltás után azonban lassú halódás indult” – jellemezte az időszakot a történész.

Cserhalmi a korabeli textilgyárak sajátosságairól is mesélt: a Magyar Mechanikai és Pamutszövőgyár fellendülését a hadiipari megrendelések indították be, a Richards Richard Finomposztógyár fénykorszaka pedig az 1950-1960-as évek virágkora volt. Utóbbi azonban a *fast fashion* diktálta ütemmel már nem tudott lépést tartani. A Linum Taussig is gyártott len és len-poliészter ruházati termékeket, és a magyar honvédség gyakorló ruházatának szöveteit is itt szőtték. A Gardéniában az I. világháború alatt megszűnt a termelés, lévén, hogy „a csipkefüggöny luxuscikk”. Továbbá, mivel a tulajdonosok angolok voltak, politikai okokból az antanthatalmak állampolgárainak el kellett hagyniuk az országot. A gyár később raschel-gépeken alapuló technológiára állt át, majd az 1976-os rekonstrukciót követően a függönygyártás első sorban a hazai piacnak volt köszönhető.

A Heller és Asconas Harisnyagyárban az államosítás után kezdtek el kesztyűt gyártani, 1957-ben pedig a világpiacra léptek a gyár termékei. A később Glovita néven működő gyár az 1970-es évektől aktív japán kapcsolatokkal rendelkezett és mostanra Közép-Európa egyik legnagyobb kesztyűgyára, a világ élvonalába tartozik.

Hajba Terézia A magyar textilipari képzés témájával foglalkozó előadásában elmondta: az első szervezett textil oktatás Győrben 1927-ben a szakszervezet kezdeményezésére indult, majd 1927-ben a 2 éves szövőipari

szaktanfolyam megszervezését esti oktatásban a Fém- és Faipari Szakiskola vette át. A jól prosperáló gyárak igényeit kielégítve 1933-ban indult el a hároméves textilipari szakiskola egy szövős osztállyal. Később különböző formában (szakgimnázium, technikum) a szövésen kívül fonást, kötés-hurkolást is oktattak. Szoros szakmai kapcsolatot áptak a szegedi és újfehértói iskolákkal és a Dunántúl textilgyáraival. Önkormányzati döntéssel 2003-ban bezárták az iskolát, a dolgozókat és a diákokat a város más iskoláiban helyezték el, de a szakoktatás az iparág leépülésével hamarosan megszűnt.

Panelbeszélgetések

Az előadások után **Pió Márta** riporter-újságíró egykori vállalatvezetőkkel és más szakemberekkel beszélgetett. A pódiumbeszélgetések első részében volt vállalati vezetőket kérdezett. Ennek résztvevői **Dr. Ruzsnyák Rezső** (Rábatext), **Tassy Andrásné Homor Mária** (Richards), **dr. Polyák Zoltánné** (Gardénia), **Jancsó Péter** (Graboplast), **Somlai Péter** (Pannon-Flax), és **Marton Józsefné** (Glovita) voltak.

Fotó: Csapó Balázs

Hogyan érték el az üzemek, hogy az élvonalba jutottak?

Jancsó Péter felidézte, hogy 1956 után, a rendszerváltásig tartó aranykor során a műbörgyár a hatvanszorosára nőtt, majd a globalizáció letarolta a textilipart: „rosszat hozott ránk az importtal!”. Elmondása szerint nem voltak felkészülve arra, mivel jár a nemzetközi termelés és kereskedelem bővülése, a megmaradás sok esetben attól függött, fel tudják-e venni a harcot a (távolkeleti) tömegtermeléssel: „akik nem foglalkoztak [ruházati] textillel, azoknak könnyebb volt” – mondta. A Graboplast elnöke szerint „tudja a kis hal, hogy a nagy meg-eszi, így igyekszik minél nagyobbra nőni, mert annál nehezebb megenni.”

Dr. Polyák Zoltánné a Gardénia utolsó igazgatója elmondta, hogy 1979-ben került a gyárhoz, a kevés női vezető egyike hívta oda, a legfiatalabb főkönyvelő volt. Visszaemlékezései alapján a vállalatnál töltött 20 évből

Fotó: Csapó Balázs

19 csodálatos volt: „mindig valami mást, mindig valami újat akartunk csinálni.” Pályázati lehetőségekkel éltek, a tőkés exportnak köszönhetően pedig nagyobb mozgásterük volt más gyárakhoz képest, így a támogatásoknak is köszönhetően fejleszteni tudták az üzemet. 2000 elején hagyta el a vállalatot. Véleménye szerint a fiatal, jó csapat és a szakemberek összehangolt munkája volt a siker titka.

Tassy Andrásné 1973-ban került a Richardshoz: a körkötőgépek érdekelték elsősorban, és a gyárban a legkorszerűbb berendezésekkel találkozott. A legnagyobb beruházások és a vállalat aranykorát élhette meg testközelből, miközben lehetősége adódott kiküldetésekre menni, ami nyomán a legkorszerűbb technológiákat honosították meg az üzemben. „Volt bölcsőde, óvoda, konyha, étterem, kultúrház, üdülő, támogatták a sportot” – sorolta a munkavállalók jólétét célzó lehetőségeket. Angliába és Kínába is exportáltak, a ruhagyárakkal is összedolgoztak. „Állami támogatás nélkül nem tudtunk volna boldogulni, mert a költségeinket nem fedezte a bevétel” – mondta el a gazdasági lehetőségekről.

Somlai Péter műszaki igazgató szerint „a honvédségi megrendelés sokat számított a sikeres működésben, amikor volt pénz, ügyesen fejlesztettek”. Így a gépeik alkalmasak lettek a közületi textiliák világszínvonalú gyártására. Gazdasági okok miatt, ám technológiailag a csúcson zártak be. „A háztartási textiliák minőségi színvonala vitte előre a céget” – elemezte a siker titkát. A negatív változásokat a megszűnő állami megrendelések, és a távol-keleti termékek dominanciája indította el.

A Glovita „titka” az, hogy időben korszerűsítették a gépeket – hangsúlyozta **Marton Józsefné**. A kesztyűkötés kis helyigénye miatt kis alapterületen tudtak nagy mennyiségben termelni, a korszerű japán gépek pedig biztosították a hatékony termelést. „Ezekkel a gépekkel a kisujjánál kezdődik a kesztyűgyártás és készen esik ki a gépből a kesztyű, ami már mehet is utókezelésre” – mondta Marton Józsefné. A kínai termékek nekik is kihívást okoztak, így a munkakesztyű gyártás „tartotta meg” őket: „a divat nem tud eltartani egy ilyen üzemet” – összegezte Pió Márta.

A Graboplast esetében is változott a termékpaletta – emlékezett vissza **Jancsó Péter**: a PVC padlóra álltak át, mert a távol-keleti importtal lehetetlen versenyezni. „A késztermék került annyiba, mint amennyiből mi a méterárut hoztuk ki”. A műbörgyártást egyfajta „menekülés-ként” jellemezte a cég képviselője, ahol korábban több, mint 110 ember dolgozott csak a fejlesztési osztályon, de az egyik legnagyobb versenytársuk a piacon százhuszszor nagyobb. „A marketing, a termék megismertetése a nehéz” – mutatott rá a nehézségekre. Emiatt a szakember kiütként a specializációt látja: „afelé kell menekülni, amit minél kevesebben gyártanak. Erre mondják, hogy jönnek

a dinoszauruszok, csak ránk ne lépjenek” – jellemzi az iparágak vezető vállalatai körüli koncentrációt.

„A vevői igény a kiindulási alap”

A beszélgetések második részében Pió Márta textil-tervező iparművészekkel és szakoktatókkal beszélgetett. Ebben **Fehérné Markó Kamilla** (Richards), **Gyimesi Ildikó** (Gardénia), **Lőrincz Vilmosné Csizmadia Edit** (Rábatext), **Bödecs Károlyné** és **Kerek Jánosné** szakoktatók vettek részt.

Kezdeként a tervezői munka szépségeiről és korlátairól volt szó. **Fehérné Markó Kamilla** ezt azzal kezdte, hogy a gyapjúipar komplexitása miatt maga a kreativitás közel sem elég – többek között a szál tulajdonságait és a szövetszerkezetet is ismerni kell. Visszaemlékezett a korábbi hatalmi aszimmetriára is, a biennálékon nyert díjainak példáján: a pénznyereményét az igazgató kérte el a szervezőktől, hogy „majd ő elosztja”.

A Gardénia korábbi tervezője, **Gyimesi Ildikó** elmondta, tervezőként nem szertették a poliészter szálát, a hangsúly a mintakialakításon volt. „A vevői igény volt a kiindulási alap” – mesélte a tervezői metódusról. A '80-as évektől modern technikával dolgozhattak, ami szinte korlátlan mintaképzést tett lehetővé az üzemben. „Furcsa és érdekes volt nekünk magyaroknak, hogy a franciák és a németek tájképes függönyöket kértek. Ez inkább képzőművészeti jártasságot igényelt” – avatta be a közönséget a különböző célpiacokra tervezés kulisszatitkaiba.

A Rábatext képviselője, **Lőrincz Vilmosné Csizmadia Edit** elmondta, hogy a vállalatnál akkor újonnan alapított gyártmányfejlesztési osztályon kezdett dolgozni. „Tervezők, gyártók és kereskedők közötti szoros együttműködés kellett a gazdaságossághoz” – hangsúlyozta. A piacképes termékekhez azonban kaptak információkat a vezetőségtől,

és ők maguk is mehettek szakkönyvekre, beszerezhettek könyveket, újságokat, és egy osztrák együttműködést is kötöttek. Az ottani tanulmányút nyomán tanulták meg a színes fonalakból tekert látványtervek használatát, új fejlesztéseket honosítottak meg az üzem tervezői. Több, mint 60 országba exportált a vállalat, de „megkapták az infót, kinek mi tetszik, mert már itthon, megyénként is más-más tetszett az embereknek.” Bár sok gyakorlati képzésben részesültek az üzem dolgozói, országon belüli gyárlátogatásokra volt főként lehetőségük. Gyimesi Ildikó hangsúlyozta azt is, hogy bár a Richards nemzetközileg is elismert volt, mindig próbáltak valami újjal előrukolni, a gyár műszaki adottságai meghatározták a mozgásterüket.

„Szovjet géphez nyugati fantázia”

Egykori műszaki vezetők, szakemberek, gépészek, vegyészek működtek közre a harmadik kerekasztal-

Fotók: Csapó Balázs

beszélgetésben: ennek során a kivitelezés háttérét és problémáit osztották meg. **Herczig Ferenc**, a Richards korábbi üzemvezetője elmesélte, hogy a rekonstrukció során hozzájuk kerülő szovjet gépek mások voltak, mint a korábbiak, divat szempontjából igénytelen termékek születtek volna, ha csak az ezek által biztosított mintázási lehetőségeket vették volna figyelembe. „A valutakeret nem tette lehetővé, hogy nyugati gépeket vásároljunk, azonban nagy lehetőség volt abban, hogy különböző szádképző szerkezeteket szereztünk be.” A tőkés export során megtermelt s visszaigényelt valutából tudtak fejleszteni. „Azt mondták, a szovjet géphez nyugati fantázia kell és a magyarokat leleményesség jellemezte, ezért is volt itt sok fejlesztőközpont.”

Felmerült a Gardénia vitatott megítélése is, amire válaszként az érkezett, hogy sokan nem értik az üzem által használt technológiát, ami félreértésre ad okot. „Szembe kellett nézni azzal is, hogy kimentek a divatból a fényáteresztő függönyök.” A világelső vállalatot a piaci változások „küldték partvonalra”, amit a szablé, a voál és az organza tényerése fémjelzett. **Szabó Gábor**

főtechnológus és **Csőre Zoltán**, a Győri Textil/Rábatext műszaki vezetője elmesélte, hogy a műszakiaknak kellett megteremteniük a feltételeket a tervezők számára, hogy ők minél nagyobb mintázási lehetőség közepette tervezhessenek. „Több száz szovjet szövőgépet kellett vennünk. Ezek inkább tömegtermelésre voltak alkalmasak, mintsem divatra” – mondta el a szakember a rekonstrukcióról.

A Lenszövő egykori főtechnológusa, **Bors Anikó** pedig beavatta a hallgatóságot a len „rejtelseibe” is: az üzemben egy osztály volt a gyártmányfejlesztés és a technológia, nem volt külön mintaszövőde. „Maga a len szövéskor merev és spród, lágyítani kell kémiai és mechanikai módszerekkel is. A lenszövetek kikészítése kulcskérdés volt a vevői elégedettséghez minden területen.”

Gyárlátogatás

A konferenciát pedig gyárlátogatás zárta, amely során **Fodor Márta**, a Glovita ellátási lánc vezetője vezette körbe a résztvevőket a cég telephelyén.

Fotók: Csapó Balázs